

Εδώ ζούμε
Natura 2000

Σχέδια Δράσης

Προστατεύοντας απειλούμενα είδη
και οικοτόπους της Ελλάδας

Τι είναι τα Σχέδια Δράσης;

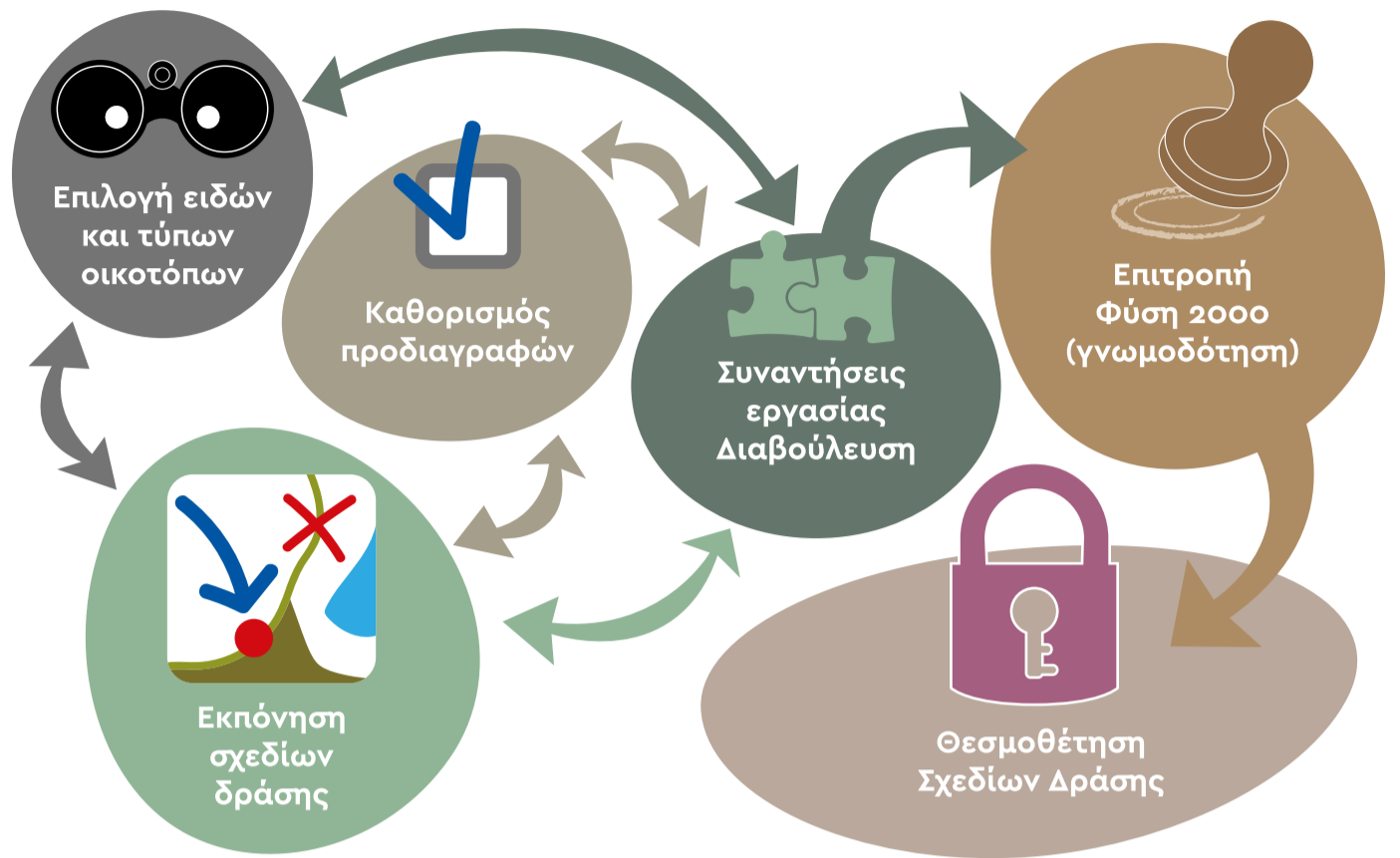
Τα Σχέδια Δράσης είναι βασικά εργαλεία προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και ως τέτοια προβλέπονται από την εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία.

Πρόκειται για κατευθυντήρια έγγραφα στα οποία προσδιορίζονται και ιεραρχούνται οι αναγκαίες δράσεις και μέτρα για την προστασία, τη διατήρηση ή και την αποκατάσταση ενός είδους ή ενός τύπου οικοτόπου με στόχο τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης διατήρησής του.

Οι δράσεις που προτείνονται μπορεί να περιλαμβάνουν τη θεσμική προστασία, τη βελτίωση και αποκατάσταση ενός τύπου οικοτόπου, τη βελτίωση και αποκατάσταση πληθυσμών και ενδιατημάτων ειδών, καθώς και την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Τα Σχέδια Δράσης μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και ως οδηγό για την εξασφάλιση των απαραίτητων χρηματοδοτικών πόρων, ενώ η θεσμοθέτησή τους αποτελεί το κύριο εργαλείο πολιτικής για τη διατήρηση και βελτίωση της κατάστασης διατήρησης σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Η σύνταξη και εφαρμογή κάθε σχεδίου βασίζεται σε ερευνητικά δεδομένα και στη συντονισμένη προσπάθεια ανάμεσα σε κρατικούς φορείς, επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων, την κοινωνία των πολιτών, τις τοπικές κοινότητες, τις παραγωγικές ομάδες και γενικά όλα τα ενδιαφερόμενα και εμπλεκόμενα μέρη.

Ο ρόλος του LIFE-IP 4 NATURA

Η εκπόνηση και θεσμοθέτηση των Σχεδίων Δράσης αποτέλεσε μία από τις πλέον κομβικές δράσεις του ολοκληρωμένου έργου LIFE-IP 4 NATURA, υπό την ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ).

Η δράση αυτή οργανώθηκε σε τρία επιμέρους στάδια:

1 Επιλογή ειδών και τύπων οικοτόπων:

Με βάση μια αρχική προεπιλογή ειδών και τύπων οικοτόπων, το ΥΠΕΝ διοργάνωσε σειρά θεματικών συναντήσεων εργασίας (workshops) με ευρεία συμμετοχή ειδικών επιστημόνων και στόχο τον προσδιορισμό κριτηρίων επιλογής και τη σύνθεση της διαθέσιμης επιστημονικής γνώσης και εμπειρίας. Οι νεότερες προτάσεις οριστικοποιήθηκαν από το ΥΠΕΝ λαμβάνοντας υπόψη υφιστάμενες στρατηγικές πολιτικές καθώς και άλλες συμπληρωματικές δράσεις και έργα.

2 Καθορισμός προδιαγραφών και περιεχομένου:

Ειδική ομάδα εργασίας επεξεργάστηκε και εμπλούτισε το αρχικό σχέδιο προδιαγραφών που είχε συντάξει η Διεύθυνση Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας του ΥΠΕΝ. Το τελικά διαμορφωμένο κείμενο, έπειτα από 2 στάδια διαβούλευσης και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής Φύση 2000, εγκρίθηκε με Υπουργική Απόφαση.

3 Εκπόνηση και θεσμοθέτηση:

Η απαιτητική επιστημονική εργασία της εκπόνησης των σχεδίων πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων και των εταιρών του LIFE-IP 4 NATURA, υπό το συντονισμό του ΥΠΕΝ. Με βάση τις προδιαγραφές και συνθέτοντας τη διαθέσιμη επιστημονική γνώση, κάθε σχέδιο αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο παρεμβάσεων, καθορίζοντας ειδικούς στόχους, μέτρα και δράσεις. Της οριστικοποίησης του κειμένου και της έγκρισής του με Υπουργική Απόφαση, προηγήθηκαν στοχευμένες συναντήσεις εργασίας και διαβουλεύσεις με τους κύρια εμπλεκόμενους φορείς και με κάθε ενδιαφερόμενο και η γνωμοδότηση της Επιτροπής Φύση 2000.

Από τα Σχέδια...

Με τα νέα Σχέδια Δράσης:

- Εφαρμόζεται η εθνική και ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία με ανταπόκριση στους σκοπούς της Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα.
- Διαμορφώθηκαν ειδικές προδιαγραφές, οι οποίες αποτελούν τον απαραίτητο οδηγό και για ανάλογα εγχειρήματα στο μέλλον
- Αξιοποιήθηκε η διαθέσιμη επιστημονική γνώση και καθορίστηκαν στόχοι, δράσεις και μέτρα με πληρότητα και ολοκληρωμένο χαρακτήρα.
- Κινητοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός επιστημόνων, φορέων, και εμπλεκόμενων υπηρεσιών, συμβάλλοντας είτε στη σύνταξη των σχεδίων είτε καταθέτοντας τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρία τους σε συναντήσεις εργασίας και διαβουλεύσεις.

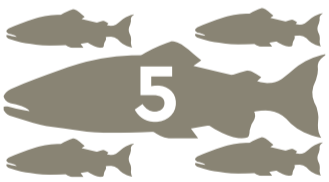
Τα αυγά της χελώνας *Caretta caretta* επωάζονται για περίπου 45-70 μέρες, ανάλογα με τη θερμοκρασία της άμμου όπου βρίσκονται θαμμένα.

Από τον αριθμό των δακτυλίων που σχηματίζονται στα κέρατα του αγριόγιδου μπορεί να υπολογιστεί η ηλικία του κάθε ατόμου.

Ο παράκτιος αμμοθίνες με αρκεύθους στην Ελλάδα καλύπτουν κατ'εκτίμηση 20 Km², εκ των οποίων το 50% βρίσκεται εντός του δικτύου Natura 2000.

Στην Ελλάδα απαντώνται 5 αυτόχθονα είδη πέστροφας: *Salmo farioides*, *Salmo lourosensis*, *Salmo macedonicus*, *Salmo pelagonicus* και *Salmo peristericus*.

Το άνοιγμα φτερών της πεταλούδας *Parnassius apollo* φτάνει τα 70-80mm.

34 νησίδες, από την περιοχή των Φούρνων έως την Κρήτη, είναι η κύρια περιοχή εξάπλωσης του είδους χλωρίδας *Silene holzmannii*.

Στην Κάρπαθο, ο μεγαλύτερος πληθυσμός του ενδημικού βάτραχου *Pelophylax cerigensis* αριθμεί περί τα 250-350 άτομα, ενώ ο μικρότερος περί τα 30 άτομα.

Ο Μαυρόγυπας, το μεγαλύτερο ίσως αρπακτικό στο κόσμο, έχει μήκος σώματος περί τα 120 cm και άνοιγμα πτερυγών από 240 έως 291 cm.

Στη δράση...

Με τη θεσμοθέτηση των Σχεδίων Δράσης γίνεται ένα μεγάλο βήμα για τη στοχευμένη και αποτελεσματική διατήρηση πολύτιμων στοιχείων της βιοποικιλότητας.

Εξίσου σημαντικά θα είναι τα επόμενα βήματα, αυτά της υλοποίησης των σχεδίων, όπου ο ρόλος τόσο του αρμόδιου Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας όσο και όλων των εμπλεκόμενων είναι σημαντικός.

Η υλοποίηση των σχεδίων θα γίνει στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA, έχοντας εξασφαλίσει την απαραίτητη χρηματοδότηση τόσο με ίδιους πόρους του έργου όσο και από συμπληρωματικές πηγές χρηματοδότησης από άλλα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Μεγάλο μέρος των δράσεων που προβλέπονται θα υλοποιηθεί από ειδικούς φορείς κατ' ανάθεση από το ΥΠΕΝ.

Silene holzmannii

© Κατερίνα Γούλα

Η *Silene holzmannii* είναι ενδημικό είδος χλωρίδας στο Αιγαίο, με κύρια περιοχή εξάπλωσης την παράλια ζώνη 34 νησίδων από την περιοχή των Φούρνων έως την Κρήτη.

Οι κύριες ανθρωπογενείς πιέσεις και απειλές του είδους είναι η βόσκηση και η κατανάλωση από άλλους θηρευτές, και τα κατασκευαστικά έργα στις περιοχές εξάπλωσής του.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει τον εμπλουτισμό της γνώσης σχετικά με την οικολογία του είδους, τη μελέτη της αναπαραγωγικής του βιολογίας και τη γενετική ανάλυση του πληθυσμού. Το γενετικό υλικό και τα σπέρματα που θα συλλεχθούν, θα χρησιμοποιηθούν για την επανεγκατάσταση ή την ενίσχυση του πληθυσμού με τη διαδικασία της σποράς, σε νησίδες όπου το μέγεθος του πληθυσμού είναι πολύ μειωμένο ή το είδος έχει εξαφανιστεί. Μέρος τους θα φυλαχθεί σε Τράπεζα Σπερμάτων που θα δημιουργηθεί.

Caretta caretta

© Andrea Bonetti

Η χελώνα *Caretta caretta* σε διεθνές επίπεδο αξιολογείται ως «Τρωτό» είδος, ενώ η εκτίμηση ως «μειωμένης ανησυχίας» σε επίπεδο Μεσογείου σημαίνει ότι η διατήρησή της εξαρτάται άμεσα από τη συνέχιση των προσπαθειών διατήρησης και προστασίας.

Αντιμετωπίζει πιέσεις και απειλές τόσο στα θαλάσσια ενδιαιτήματά της (τυχαία σύλληψη σε αλιευτικά εργαλεία, ρύπανση κ.ά.) όσο και στα χερσαία (παράκτια δόμηση, οχλήσεις που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη, διάβρωση ακτών κλπ.).

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Έργου LIFE Euroturtles (LIFE15 NAT/HR/000997) προβλέπει μεταξύ άλλων τον σχεδιασμό και την πιλοτική εφαρμογή νέων μέτρων –π.χ. χρήση ειδικών λαμπτήρων LED στα δίχτυα– σε συνδυασμό με δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης αλιέων και άλλων χρηστών του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Προβλέπονται επίσης στοχευμένες δράσεις περιορισμού της φωτορύπανσης και προστασίας των φωλιών και των νεοσσών σε σημαντικές περιοχές φωλοποίησης.

Αμμοθίνες με αρκεύθους

© A. Bonetti / WWF Ελλάς

Οι παράκτιες αμμοθίνες με αρκεύθους (είδη του γένους *Juniperus*) είναι τύπος οικοτόπου που διατρέχει κίνδυνο εξαφάνισης.

Οι κύριες πιέσεις και απειλές που έχουν καταγραφεί είναι η βόσκηση, η ύπαρξη δομών αναψυχής και κτιρίων, η δημιουργία δρόμων και μονοπατιών, η καλλιέργεια και η άναρχη ανάπτυξη του τουρισμού.

Με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, οι επιπτώσεις τους θα αξιολογηθούν, ώστε να ρυθμίζονται οι χρήσεις σε περιοχές όπου υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις. Επίσης, θα διεξαχθούν δράσεις αποκατάστασης με περιφράξεις για προστασία και ενίσχυση της φυσικής αναγέννησης του τύπου οικοτόπου, ή/και με φυτεύσεις των τυπικών ειδών του γένους *Juniperus* σε επιλεγμένες περιοχές.

Parnassius apollo

© Δημήτρης Παπανοφτόπουλος

Είδος πεταλούδας (λεπιδόπτερο) με διακεκομμένη κατανομή που διαβιεί απομονωμένο σε μεγάλα υψόμετρα στους ορεινούς όγκους της ηπειρωτικής Ελλάδας, ιδιαίτερα ευάλωτο στις περιβαλλοντικές αλλαγές.

Απειλείται από την ανθρωπογενή υποβάθμιση και καταστροφή των ενδιαιτημάτων, την παράνομη συλλογή, και τις αλλαγές στις παραδοσιακές αγροτικές πρακτικές, ενώ είναι είδος ευάλωτο στις περιβαλλοντικές αλλαγές.

Με βάση το Εθνικό Σχέδιο Δράσης θα οριοθετηθούν οι κρίσιμες περιοχές για το είδος σε εθνική κλίμακα, θα καταγραφούν οι πληθυσμοί του σε 11 περιοχές εκτός των ορίων του δικτύου Natura 2000, ενώ θα ενταθούν οι έλεγχοι και θα θεσμοθετηθούν κυρώσεις για την παράνομη μεταφορά, εξαγωγή και εμπόριο δειγμάτων του είδους όπως ορίζεται από τη Σύμβαση CITES.

Αγριόγιδος των Βαλκανίων

© Andrea Bonetti

Το βαλκανικό αγριόγιδος (*Rupicapra rupicapra balcanica*) έχει διάσπαρτη και κατακερματισμένη κατανομή σε όλες τις Βαλκανικές χώρες. Στην Ελλάδα συγκροτεί 30 πληθυσμούς που απαντώνται κυρίως στην οροσειρά της Πίνδου, στα βουνά της Στερεάς Ελλάδας, στον Όλυμπο και στη Ροδόπη.

Η κύρια πίεση/ απειλή για το αγριόγιδος είναι η λαθροθηρία, καθώς το κυνήγι του απαγορεύεται σε όλη τη χώρα. Άλλες σημαντικές πιέσεις και απειλές αποτελούν η διάνοιξη και η χρήση οδικού δικτύου, η γενετική απομόνωση των πληθυσμών του και οι εξορυκτικές δραστηριότητες.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει, μεταξύ άλλων, τοποθέτηση κολάρων με δορυφορικούς πομπούς ώστε να παρακολουθούνται οι μετακινήσεις και οι τόποι παραμονής των ατόμων του είδους. Για την πάταξη της λαθροθηρίας, θα ενισχυθούν οι δομές εποπτείας και φύλαξης με εκπαιδευμένα στελέχη και εξοπλισμό.

Βάτραχος της Καρπάθου

© Andrea Bonetti

Ο βάτραχος της Καρπάθου (*Pelophylax cerigensis*), ή βατρακός στη ντοπιολαλιά της Καρπάθου, αποτελεί ενδημικό είδος που εντοπίζεται αποκλειστικά στο βόρειο τμήμα του νησιού. Το είδος έχει υποστεί μεγάλη μείωση σε σχέση με το παρελθόν, και αξιολογείται ως «Κρισιμώς Κινδυνεύον».

Οι κύριες απειλές που δέχεται σχετίζονται με την απώλεια και την επιδείνωση της ποιότητας των ιδιαίτερων υγροτοπικών ενδιαιτημάτων του, (μικρά εποχιακά ρέματα και δεξαμενές ή μικρές λούτσες), ως αποτέλεσμα της μείωσης των βροχοπτώσεων στο νοτιοανατολικό Αιγαίο και της εγκατάλειψης των παραδοσιακών ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Για τη βελτίωση των πληθυσμών του, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει, μεταξύ άλλων, μεταφορά ατόμων από τον πληθυσμό του Αργονίου σε άλλες θέσεις στην κεντρική και νότια Κάρπαθο, ώστε να επεκταθεί η κατανομή του. Επίσης, θα κατασκευαστούν με μη μηχανικά μέσα, νέοι μικροί υγρότοποι που μπορούν να αποτελέσουν κατάλληλα ενδιαιτήματα για το είδος σε συγκεκριμένες περιοχές.

Αυτόχθονα είδη πέστροφας

© A. Bonetti / Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αφορά πέντε αυτόχθονα είδη πέστροφας που ανήκουν στο κοινό γένος *Salmo*.

Η πιο σημαντική πίεση που δέχονται είναι ο κατακερματισμός των ποτάμιων οικοσυστημάτων από τεχνητούς φραγμούς που κατασκευάζονται εγκάρσια στο διαμήκη άξονα των ποταμών για ύδρευση, άρδευση, έλεγχο πλημμυρών και παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, εμποδίζοντας τη μετανάστευση των ιχθύων ανάντη και κατάντη του ποταμού.

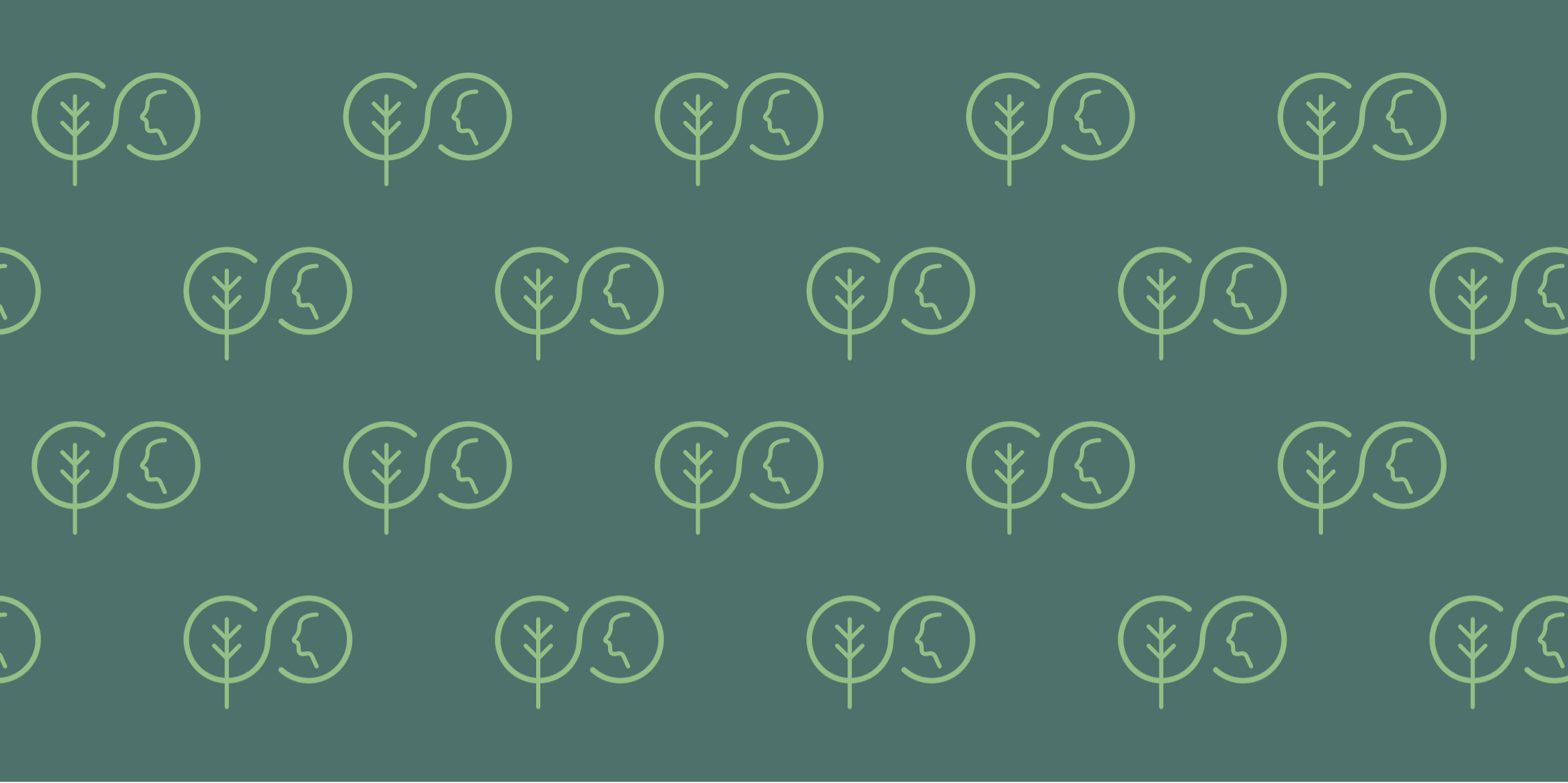
Το ΕΣΔ περιλαμβάνει αξιολόγηση τεχνητών φραγμών, πιλοτικά προγράμματα ενίσχυσης των τοπικών πληθυσμών πέστροφας, έλεγχο και περιορισμό της εξάπλωσης μη αυτόχθονων ειδών, καθώς και μέτρα αποφυγής ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων, αποκατάστασης της παρόχθιας βλάστησης και μείωσης της διάβρωσης των πρηνών των ρεμάτων.

Γυπαετός, Όρνιο, Μαυρόγυπας

Οι πληθυσμοί των τριών ειδών γυπών έχουν υποστεί μεγάλη μείωση τα τελευταία 30 χρόνια στην Ελλάδα. Αυτή οφείλεται κυρίως στη δευτερογενή θανάτωσή τους από δηλητηριασμένα δολώματα. Σε συνδυασμό με τη μείωση της διαθέσιμης τροφής λόγω της κάμψης της νομαδικής κτηνοτροφίας, αλλά κι άλλων παραγόντων που προκαλούν θνησιμότητα, περιορίζονται οι δυνατότητες ανάκαμψης των πληθυσμών.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει, μεταξύ άλλων, δημιουργία χώρων τροφοδοσίας όπου θα πραγματοποιείται απόθεση τροφής (ταΐστρες), καθώς και υδατοδεξαμενών σε κρίσιμες νησιωτικές περιοχές. Για την ανάσχεση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων, προτείνεται να δημιουργηθούν από τις Δασικές Υπηρεσίες επτά περιφερειακές ομάδες με ειδικά εκπαιδευμένους σκύλους, οι οποίες θα διενεργούν συστηματικά περιπολίες και ελέγχους σε περιοχές υψηλού κινδύνου.

Με τη συγχρηματοδότηση του προγράμματος LIFE της Ευρωπαϊκής ένωσης

Με τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου

Στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου έργου LIFE-IP 4 NATURA έντεκα εταίροι, υπό τον συντονισμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ενώνουν τις δυνάμεις τους για την ελληνική φύση. Σχεδιάζουν νέα εργαλεία προστασίας και διαχείρισης, αναδεικνύοντας τις ευκαιρίες που προσφέρει η αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον.

Διάρκεια έργου: 8 έτη (2018–2025).

Σχεδιασμός εντύπου: Μάριος Βόντας

©WWF Ελλάς 2021

Η παρούσα έκδοση εκφράζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών της. Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (CINEA) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα.

